

Étel és ital

Hazai méz

Tanári segédanyag

A méhek a virágokból nektárt és virágport gyűjtenek. A nektárt a belső dolgozók a sejtekben alakítják át saját testükből enzimeket adva hozzá. A lépek sejtjeiben raktározzák: elpárologtatják belőle a felesleges vizet, és ha kész, vékony viaszréteggel lefedik a sejtet. A nektár a méhek jutalma, amiért a növények szaporodása érdekében elvégzik a virágok megporzását, azaz a virágport egyik virágról a másikra viszik.

A méz többféle cukrot (glükóz, fruktóz, szacharóz), szerves savakat, vitaminokat, enzimeket, illóolajokat és ásványi anyagokat tartalmaz. A méz, fajtájától függően idővel besűrűsödik, kikristályosodik, ez azonban nem befolyásolja belső értékét.

A méz nemcsak természetes édesítőszer, hanem értékes táplálék is, mert a benne lévő egyszerű cukrok könnyen, gyorsan felszívódnak. Egyben gyógyhatású is, mert nyugtató, segíti az elalvást, az emésztést; a szív működését segítő, valamint májvédő anyagot tartalmaz, és a légzőszervi megbetegedéseknél is használatos.

A mézesüvegen található méz-zárszalag biztosítja, hogy a méz biztosan természetes (nem tartalmaz semmilyen hozzáadott anyagot) és magyar eredetű (magyar méhész által termelt, a Kárpát-medencében található növények nektárjából származik). Ld. még: www.omme.hu.

Méhlegelők

A méhek hazánkban 800 növényfajt látogatnak. Leggyakoribb növények, melyekről a méhek nagy mennyiségben gyűjtenek nektárt: akác, napraforgó, repce, hárs, szelídgesztenye, aranyvessző (Solidago), selyemkóró, facélia (mézontófű), pohánka (hajdina), baltacím, fehér here, levendula, medvehagyma, lucerna, menta, kakukkfű, mustár.

A méhek a növények virágjában keletkező nektár mellett egyéb cukortartalmú nedveket is összegyűjtenek. Ezek a nedvek keletkezésük szerint lehetnek növényi és állati eredetűek. Bizonyos növények – főként tűlevelű és lombosfák – levelein, törzsén élősködő rovarok (leggyakrabban a levéltetvek) szénhidrátokban dús váladékai és a rovarok által megsértett növényrészekben a növényekből kiszivárgó cukortartalmú nedvek vonzzák a méheket és alkalmasak az összegyűjtésre. Ezt a begyűjtött anyagot a méhészek édesharmatnak nevezik, a belőle készült mézet pedig édesharmat-méznek vagy erdei méznek.

Mézhamisítás, mézjavítás

A mézben lévő pollentartalom minősége és mennyiségi aránya a méhek által látogatott virágok fajáról és ezáltal a méz fajtájáról ad tájékoztatást a hozzáértő számára. Egy méz minta mikroszkópos kenetében látható virágpor-tartalom pontosabban és biztonságosabban jellemzi a méhek gyűjtő tevékenységét és a meglátogatott virágokat, mint a méhész legpontosabb megfigyelése.

Étel és ital

Hazai méz

Kétféle hamisítás különböztethető meg. Az egyik, amikor különböző földrajzi és botanikai eredetű mézeket kevernek össze, és ezt nem jelzik a címkén. Ennek tipikus példája, amikor magyar akácmézbe Dél-Amerikából származó világos színű mézet kevernek és ezt magyar akácmézként értékesítik.

A másik hamisítási módszer, amikor a mézet palackozó cég ad a mézhez valamilyen olcsóbb, mesterséges édesítőszert a mennyiségi növelés érdekében, például izocukrot vagy enzimekkel lebontott répacukrot. Az izocukor magas fruktóztartalmú kukoricaszirup.

Beporzás

A beporzás a méhek leghasznosabb tevékenysége, a méhek a növények megtermékenyítésének legfőbb segítői. (A háziméhen kívül Magyarországon mintegy 700 egyéb méhfaj él, melyek méz és egyéb méhészeti termék előállítását nem végzik ugyan, de a megporzásban legalább akkora szerepük van, mint a háziméheknek.) Virágról virágra szállva a porzókról a virágport – mely a testükön (is) utazik – a másik virág bibéjéhez juttatják. A virágpórt „csírája” (a pollentömlő) a bibe mélyébe nő, és elindítja a mag fejlődését, valamint a gyümölcs kialakulását.

A méhészet a magyar mezőgazdaság nem nagy ágazata, de a megporzási tevékenysége a mezőgazdaságban felbecsülhetetlen értékű. Egyes források szerint a mezőgazdaságnak 30-50-szer nagyobb hasznot hajt, mint a méztermelés.

Nyugat-Európában kisebb a méhsűrűség mint nálunk, 1-2 méhcsalád/km², míg nálunk 7-8 méhcsalád /km².

A méhek otthona

Eredetileg a méhek faodúban, sziklarepedésben, földüregekben éltek. Később az ember már nemcsak elrabolta tőlük a mézzel teli lépeket, hanem „lakást” készített nekik cserébe: gyékényből font kasokat. Ma a méhészek kaptárakban nevelik a méheket, mely egy ládaszerű építmény, ami elsősorban fából készül. Benne ún. keretek sorakoznak függőlegesen egymás mellett. A keret lécekből áll, mely dróttal van átfűzve, amihez a mülépet olvasztják. A mülépen látszik – kissé ki is emelkedik – a sejt alapja, amire a méhek a sejtet építik (a mülép mindkét oldalára).

Néhány fogalom

Álca: a méh lárvája.

Fiasítás: a peték lerakása a viaszsejtekbe, illetve a petékkel és lárvákkal teli lépsejtek, lépek.

Hordás: nektár és virágpórt gyűjtése.

Étel és ital

Hazai méz

Mézhólyag: A méhek a virágokból felszívott nektárt nem a gyomrukba, hanem az ún. mézhólyagba töltik, amely a nyelőcső tágulata, és amelyet egy szelep választ el a gyomortól. Ezt kinyitva maguk is fogyaszthatnak a nektárból.

Pergetés: a mézzel telt sejtek kiürítése. A méhésztől kiemelt keretet a kaptárból, finom seprűvel lesepri róla a méheket, majd egy késsel felnyitja a sejteket fedő viaszfedeleket. Ezután a keretet a pergetőbe teszi, majd megforgatja, aminek hatására a méz kicsapódik a lépből a pergető falára, majd lecsurog az aljára. A méhésztől a kaptárba a kivett keret helyére üres lépes keretet tesz.

Telelőfűrt (vagy telelőcsomó): Télen minden méhcsalád egy-egy telelőcsomóba húzódik össze a lépek között. Egy telelőcsomó olyan, mint egy hatalmas apró szemű szőlőfűrt. A méhek váltogatják a helyüket, a fűrt közepében meleg van, mivel a méhek szárnyizmaik rezegtetésével hőt termelnek, és ezzel fűtik a telelőfűrtöt. A nyáron gyűjtött mézzel táplálkoznak, ez szolgáltatja az energiát az izommozgáshoz, és ezzel együtt a „fűtéshez”.

Forrás, irodalom

A méz tulajdonságai. <http://www.magyarmez.hu/tulajdonsag.html>

Attenborough, D. (2006): A gerinctelenek élete. Földön, vízben, levegőben. Kossuth Kiadó, Budapest.

Esztergár P. (1988): Méhésztől apó meséje. Origo-press, Budapest.

Güntheroth, H. (2005): A világ beporzói, Geo Magazin. <http://www.geo-magazin.hu/termeszet-es-vadvilag/a-vilag-beporzoi?page=1>

Látványos etológia - a méhek tánca. <http://www.sulinet.hu/tart/fncikk/Kiac/0/3656/start.htm>

Légyen minden nap mézes nap! A Méhésztől Terméktanács szórólapja.

O. Nagy G. (1982): Magyar szólások és közmondások. Gondolat Kiadó, Budapest.

Szalay L. (2002): Bioméhésztől. Biogazda Kiskönyvtár sorozat. Mezőgazda Kiadó, Budapest.

Természetesen magyar méz. Az Országos Magyar Méhésztől Egyesület szórólapja.

Ajánlott határozókönyvek

Aichele, D., Golte-Bechtel, M (1991): Mi virít itt? Gondolat Kiadó, Budapest.

Molnár V. A. (2004, 2005, 2006): Kétszikűek I., II., III. Kossuth Kiadó, Budapest.

Simon T., Csapody V. (1989): Kis növényhatározó. Tankönyvkiadó, Budapest.

Simon T., Seregélyes T. (1998): Növényismeret: A hazai növényvilág kis határozója. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

Honlapcímek

www.omme.hu

Magosfa Alapítvány

www.magosfa.hu

Az eredeti projektet támogatta:

A honlap felújítását támogatta:

